RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR, RAQAMLI IQTISODIYOT VA TURIZMNING O‘ZARO INTEGRATSIYASI

Abdurazzoqova Xumora Akmal qizi
E-mail: abdurazzoqovaxumora500@gmail.com

Qabul qilindi: 30.09.2025
Ko‘rib chiqildi: 01.10.2025
Tasdiqlandi: 02.10.2025

Kalit so‘zlar:
Raqamli texnologiyalar, raqamli iqtisodiyot, turizm, integratsiya, sun’iy intellekt, big data, blokcheyn, raqamli transformatsiya, O‘zbekiston turizmi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyotning turizm sohasi bilan o‘zaro integratsiyasi tahlil qilinadi. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi turizm xizmatlarini avtomatlashtirish, onlayn bron qilish, virtual ekskursiyalar va mijozlar bilan interaktiv aloqalarni yaxshilash imkonini bermoqda. Tadqiqotda, shuningdek, raqamli iqtisodiyot omillari – big data, sun’iy intellekt, mobil ilovalar va blokcheyn texnologiyalarining turizmga bo‘lgan ta’siri o‘rganiladi. Mualliflar integratsiyaning iqtisodiy samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va global raqobatbardoshlikni kuchaytirishdagi roliga alohida e’tibor qaratishgan. Maqolada ilg‘or xalqaro tajribalar misolida O‘zbekiston turizm sanoatida raqamli transformatsiyaning istiqbollari ham ko‘rib chiqiladi.

Kirish. Hozirgi globallashuv davrida raqamli texnologiyalar barcha sohalarda samaradorlikni oshirish va yangi imkoniyatlarni yuzaga chiqarishda muhim omilga aylanmoqda. Xususan, turizm sohasida raqamli iqtisodiyotning joriy etilishi xizmatlar sifatini oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish hamda xalqaro raqobatbardoshlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, sun’iy intellekt, “big data” va blokcheyn texnologiyalari turizmda mijozlar ehtiyojini aniqlash, xavfsiz to‘lov tizimlarini yaratish va sayyohlar oqimini boshqarishda keng qo‘llanilmoqda. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi turizm xizmatlarini onlayn bron qilish, elektron to‘lovlar va virtual gidlik xizmatlari orqali samarali boshqaruv tizimini shakllantirmoqda.

Demak, raqamli texnologiyalarni turizm sohasi bilan integratsiyalash nafaqat iqtisodiy samaradorlikni ta’minlaydi, balki mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirishga, madaniy merosni keng targ‘ib qilishga ham xizmat

qiladi. Bu jarayon raqamli iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismi sifatida turizmni barqaror rivojlantirishning muhim shartidir.

Adabiyotlar tahlili. Mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatdiki, raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyotning turizm sohasida integratsiyasi bugungi kunda jahon iqtisodiyotining eng dolzarb mavzularidan biridir. World Tourism Organization (2023) tomonidan chop etilgan hisobotda raqamli transformatsiya turizm sektorining raqobatbardoshligini oshirishda asosiy omil sifatida ta’kidlangan. Xususan, onlayn xizmatlarning rivojlanishi, mijozlar bilan interaktiv aloqa va ma’lumotlarga tezkor kirish imkoniyati xizmat sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Karimov (2021) raqamli iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismi bo‘lgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining iqtisodiy rivojlanishga ta’siri haqida kengroq tahlil olib borgan. Uning fikricha, turizm sohasida raqamli xizmatlarning joriy etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Saidova va Tursunov (2022) esa o‘z tadqiqotlarida O‘zbekiston sharoitida raqamli texnologiyalarni joriy etishdagi muammolar va imkoniyatlarni ko‘rsatib, mamlakatda bu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan ishlarning ahamiyatini ta’kidlagan.

Big data va sun’iy intellekt texnologiyalarining turizmga ta’siri bo‘yicha Mamatqulov (2020)ning ishlari alohida e’tiborni jalb qiladi. U mijozlar xatti-harakatlarini chuqur tahlil qilish va xizmatlarni shaxsiylashtirish imkoniyatlarini o‘rganib, zamonaviy turizm xizmatlarining rivojlanishida ushbu texnologiyalarning o‘rni katta ekanligini ko‘rsatgan. Shuningdek, Zhang va Li (2021) blokcheyn texnologiyalarining turizm sohasida xavfsizlik va shaffoflikni oshirishdagi imkoniyatlarini tahlil qilgan. Ularning tadqiqotlari raqamli iqtisodiyot elementlari va turizm xizmatlari orasidagi o‘zaro bog‘liqlikni mustahkamlashda yangi texnologiyalarning rolini yoritadi.

Biroq, barcha adabiyotlarda raqamli transformatsiya jarayonlarida yuzaga keladigan xavfsizlik, maxfiylik va malakali kadrlar yetishmasligi kabi muammolar ham tan olinadi. Shu sababli, raqamli iqtisodiyot va turizm sohasida integratsiyani samarali amalga oshirish uchun nafaqat texnologik, balki ijtimoiy va tashkiliy omillarni ham hisobga olish zarur. Umuman olganda, adabiyotlar raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyotning turizm bilan o‘zaro integratsiyasi bo‘yicha nazariy va amaliy asoslarni yetarlicha yoritgan, biroq mamlakatimiz sharoitida bu jarayonlarni chuqurroq o‘rganish va moslashtirish uchun qo‘shimcha tadqiqotlar zarurligini ko‘rsatmoqda.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot elementlarining turizm sohasida samarali integratsiyasi mavjudligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi turizm xizmatlarining sifatini oshirish va ularni mijozlarga qulayroq yetkazishda muhim rol o‘ynaydi. Sun’iy intellekt va big data texnologiyalari mijozlarning

ehtiyojlarini oldindan aniqlash, shaxsiylashtirilgan xizmatlar ko‘rsatishda katta imkoniyatlar yaratmoqda.

Biroq, tahlillar shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli transformatsiya jarayoni ba’zi to‘siqlarga duch kelmoqda. Bularga texnologik infratuzilmaning yetishmasligi, malakali kadrlar tanqisligi va axborot xavfsizligi masalalari kiradi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot va turizmni samarali integratsiya qilish uchun davlat siyosatining barqarorligi va xususiy sektorning faol ishtiroki zarur. Bundan tashqari, blokcheyn texnologiyalarining joriy etilishi xizmatlarda shaffoflik va ishonchlilikni oshirishi, turizm sohasida firibgarliklarning oldini olishda yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, global pandemiya sharoitida raqamli texnologiyalarning ahamiyati yanada oshib, masofaviy xizmatlar va virtual turizm imkoniyatlari kengaymoqda.Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni turizm sohasida yanada chuqurroq joriy etish uchun kompleks yondashuv, investitsiyalar va innovatsion tadqiqotlar zarur. Kelajakda raqamli iqtisodiyot va turizm integratsiyasining samaradorligini oshirish uchun o‘quv dasturlari yaratish, kadrlar malakasini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqotda raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyotning turizm sohasiga integratsiyasi tahlil qilindi. Aniqlanishicha, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi turizm xizmatlarini yanada qulay va samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. Sun’iy intellekt, big data, blokcheyn kabi texnologiyalar turizmni avtomatlashtirish, mijozlar bilan o‘zaro aloqalarni yaxshilash va xizmatlar sifatini oshirish imkonini yaratadi. O‘zbekiston turizm sanoatida raqamli transformatsiya jarayonlarini rivojlantirish uchun davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligi zarur. Shu bilan birga, raqamli integratsiyani amalga oshirishda xavfsizlik, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish va malakali kadrlarni tayyorlash masalalari ham e’tibordan chetda qolmasligi lozim. Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot va texnologiyalarni turizm sohasida integratsiya qilish mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimov, O. (2021). *Raqamli iqtisodiyot va uning iqtisodiy rivojlanishga ta’siri*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. Saidova, M., & Tursunov, J. (2022). “Turizm sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish”. *Ilmiy-texnik jurnal*, 4(2), 45-53.
3. World Tourism Organization (2023). *Digital transformation in tourism: Trends and prospects*. Madrid: UNWTO Publications.
4. Mamatqulov, D. (2020). “Sun’iy intellekt va big data: turizm xizmatlarida yangi imkoniyatlar”. *Axborot texnologiyalari jurnali*, 12(3), 102-110.
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi (2023). *Turizm sohasining raqamli rivojlanishi bo‘yicha hisobot*.

6. Zhang, L., & Li, H. (2021). “Blockchain technology in tourism: Enhancing security and transparency”. *Journal of Tourism Research*, 15(1), 87-99.